

Uredništvo in uprava ZAGREB, ul. Masarykova 23a. Telefon 67-80. Uredništvo in uprava za Slovenijo in slovenski del južne Krajinne LJUBLJANA: Erjavčeva 42

ISTRE

„JADRANSKI KOLEDAR“ 10.— din. Naručite ga odmah!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

IZRAZ „NARODNA MANJŠINA“

Tudi mi sami često pisano u govorimo o našim narodnim manjšinama u Julijski Krajinji. Ta izraz pa ni pravičen in umesten. Neumesten je radi tega, ker že s samim izrazom priznava nekakšno inferiornost našega naroda kot manjšine nasproti večinskemu italijanskemu narodu. Nepravilen pa je izraz manjšina za naš narod u Julijski Krajinji že radi številnega razmerja. Kajti Slovenci in Hrvatje niso v ozemlju, ki ga poznamo pod imenom »Julijska Krajina« manjšine, temveč tvorijo po številu izdatno absolutno večino. U Julijski Krajinji bi bil tedaj naš narod večina, manjšina bi tvorili Italijani in Furlani.

Izraz manjšina za naš narod u Julijski Krajinji bi bil upravičen k večjemu z ozirom na vsoto Italijo. Tudi ljudi (toda ne moramo govoriti o kakih naši manjšini pod Italijo. Kajti v temu času se je izraz »manjšina« udomačil le za take narodnostne skupine, ki so od vseh strani obdane od večinskega naroda, kakor na pr. Lužiški Srbi. Manjšina v tem pravem pomenu besede bi bili Italijani, ki živijo u Dalmaciji, ako ne bi bili italijanski državljani. Manjšina v tem pomenu bi bili tudi Italijani u Zadru ter Italijani u Julijski Krajinji, ako bi ta, kakor bi bilo naravno in pravično, pripadala Jugoslaviji. Kajti toliko Italijani u Dalmaciji, kakor Italijani u Istri in Trstu, tvorijo le neznatne narodnostne otoke v jugoslovanskem telesu in nimajo neposredne zveze s pravimi italijanskimi ozemljem. Slovenci in Hrvatje u Julijski Krajinji niso manjšina v tem pomenu besede. Kajti oni tvorijo z Beneškimi Slovenci vez kompaktno naseljeno narodnostno skupino, ki živi ob sami državni meji, onstran katere živijo njeni sonarodnjaki. Taka narodna skupina je le nepravna manjšina, pri Nemcih se je zanj udomačil izraz »krajinska narodnostna skupina«.

Se preden se je ta izraz stvoril, pa smo mi že poudarjali značaj našega naroda pod Italijo kot krajinske narodnostne skupine z imenom za ozemlje, na katerem biva. Uvedli smo tedaj ime, ki je danes že splošno priznano, namreč »Julijska Krajina«. Udomačil se je ta izraz tudi že v nemški literaturi kot »Julische Mark«, med Angleži kot »Julian March«, med Francozi kot »La Marche Julienne«, med Čehi kot »Juljska Krajina« a med Poljaki kot »Krajina Julijska«. Radi tega bi bilo skrajno neumestno, ako bi hoteli skovati kak nov izraz za vsa ozemlja, kjer biva naš narod, ki je prišel pod Italijo.

Tako nepravna manjšina tvorijo tudi Slovenci na Koroskem in prav koroski Slovenci je celo Nemec Theodor Veiter u svoji knjigi »Die Slowenen in Kärnten« še posebno označil kot »krajinsko narodnostno skupino«.

Pri tem pa je Veiter opozoril tudi na posebnosti tako skupino. Na eni strani je namreč radi geografske zveznosti, u kateri živi taka skupina s svojim narodom, zanimanje zanj pri njenem narodu, ki živi u lastni državi, posebno živo. Na drugi strani pa vidi večinski narod, na čigar državnem teritoriju je taka skupina, u njej stalno iredentistično nevarnost. Radi tega skuša marekatera država take krajinske narodnostne skupine nasilno raznarodovati. Tako postopanje pa mora naravnost vzbujati nejevoljo pri narodu, kateremu pripada zatirana skupina. S tem se pa lozopet ojačujejo iredentistične težnje in se ustvarja sovražno zaplolenje med obema državama, ki lahko dovede tudi do vojne. Ako velja to za marekatero krajinsko narodno skupino, velja to v prvi vrsti prav za našo narodno skupino pod Italijo. Kajti ne samo druga država ne skuša tako sistematično in tako brutalno naravnost uničiti njej po mednarodnih dogovorih izročene drugorodne skupine. In v tem postopanju Italija z našo narodno skupino je največje ovira za mirno sožitje našega naroda in našo državo u Italijo. Vsak sporazum u ki ne bi upošteval tudi problem Slovencev in Hrvatov u Julijski Krajinji, je radi tega že v naprej obsojen na neuspeh. P. P.

PARALELA IZMEĐU MALTE I JULIJSKE KRAJINE

Glavni uvjet talijansko-angleskog sporazuma mora biti vraćanje talijanskog jezika Maltezima „Italija ima prava da se miješa u pitanje talijanskog jezika na Malti“

»La Volontà d'Italia« organ talijanskih ratnih dobrovoljaca, dobio je oduži članak vodje talijanskog pokreta (fašističkog) na Malti E. Mizzi-a, u kojem se osvrtne na sklapanje »gentlemen's agreement« između Italije i Engleske. Mizzi iznosi neke tvrdnje koje bi mi naročito danas mogli prevesti doslovno i potpisati, uz rezervu da namjesto Malte stavimo Julijsku Krajinu. Donosimo neke karikaturistične pasuse. Dops je sa Malte. Spominjući odnose između Italije i Engleske, Mizzi kaže:

— Kada ne bi bili neki političari tako kratkovidni, morali bi uvjetiti da bi Malta morala biti najjača veza talijansko-angleskog prijateljstva, a ne kamen smutnje. Interes Engleza je u tome da poštuju naš jezik i našu kulturu. Proglašujući naš jezik i našu kulturu za Malte, znači ne samo izazvati mržnju talijanskog naroda, već i stvarati opasan historijski i politički problem. Mir na Sredozemnom moru se neće moći postići ako se Malti ne povratit njezin talijanski jezik i njezina talijanska kultura. Tada će Malta biti najjača veza između talijanskog i angleskog naroda. Danas je situacija na Malti takova da se problem Malte ne može rješavati samo u Londonu. Svaka iskrena i plodna kolaboracija Italije i Engleske može se postići jedino pod uvjetom da se Malti prizna autonomija i da se ponovno uvede izvorni talijanski jezik, jer to je jedini konkretan simbol te kolaboracije. Ako se tako ne postupi, možemo očekivati u vodama Sredozemnog mora najveće i najžurnije pomorske ratove koje historija pamti.

Imamo prava da vjerujemo da će to sklapanje džentlenskog sporazuma biti u pravom smislu »gentlemen's agreement«, to jest, akt inspiriran iskrenošću i lojalnošću koje moraju viditi ljude koji su ga potpisali.

— I neka se ne kaže — kao što govore naši protivnici — da Italija nema prava da se miješa u problem našega jezika na Malti. Polazeći sa stanovišta da Italija ima sveto pravo da brani talijanski jezik svuda gdje god je taj jezik progonjen, i engleska vlada je već više puta i službeno priznala Italiji pravo da digno svoj glas u obranu talijanskoga jezika na Malti, a sigurno je i to, da se Italija

nije nikada odrekla i da nema namjere da se odrečne tog svog naravnog i nepisnog prava.

Na jednom drugom mjestu Mizzi kaže kako je taj fakat da se talijanski jezik očuvao na Malti kroz 130 godina progona, najbolje jamstvo da se talijanski jezik ne može tako lako istjerati. »Ne! Talijanski jezik na Malti neće i ne može umrijeti!« uzvikuje Enrico Mizzi.

Navraćajući se na džentlenski sporazum, Mizzi kaže da »niti jedan nikakav sporazum ne može biti predan ako nije praćen iskrenim predlozima i iskrenim djelima.

Napada posljednje naredbe malteške vlada kojima je zabranjeno službeno nazivati ništa brda itd. talijanskim jezikom, već jedino malteškim ili engleskim i nazivlje te dekrate »ukazima«.

I puljski »Corriere Istriano« prenosi taj članak iz »La Volontà d'Italia« pa ga popraćuje ovim riječima: »Enrico Mizzi je junački branil talijanskog prava na talijanskom otoku Malti, koja je svakim danom sve više žrtvovana egoizmu i perfidiji ugnjetaca. U ovoj našoj zemlji koja je toliko decenija trpjela (u Istri) pod petom ugnjetavača, krik boli i ljubavi velikog malteškog rodoljuba bit će razumljiv u cijelom svom velikom, i relik bi, skoro tragičnom značenju.

Tako Mizzi i tako »Corriere Istriano«. Medjutim Englezi nisu na Malti ni uklonili jezik naroda, Malteza, već samo jezik inteligencije i doseženih Talijana. A u Istri gdje izlazi »Corriere Istriano«? — A i u ostatku Juljskoj Krajinji? Uporedba ne čemo pisati, ali se uporedba nameće sama po sebi, pa radi toga i prenosimo važnije pasuse iz toga članka. Sve bez posebnoga komentara. Ostale stranice našega lista i današnji uvodnik su najbolji komentar.

A i očita aluzija...

NEMŠKA ZVEZA ZA NACIONALNO POMIRENJE EVROPE

JUGOSLOVANSKI NEMCI SO PROTI NOVI ZVEZI

Kakor poroča novosadski »Deutsches Volksblatt« od 17. januara-t. l. se je pravisti dan vršiti na Dunaju ustanovni zbor nove organizacije, ki si je rada naslov: »Nemška zveza za nacionalno pomirenje Evrope.« (Deutscher Verband zur nationalen Befriedung Europas). Njena naloga je da »združi vse elemente, ki se zavedajo svoje odgovornosti in so razodni, k poizkusu, da konstruktivno rešijo nacionalni problem in tako ustvarijo smerice, ki lahko služijo za pomirenje Evrope in za zavarovanje zapadnoevropske kulture«.

Poziv na ustanovni zbor je med drugimi podpisal tudi profesor Dr. Paul Schiemann iz Rige, sedesajni podpredsednik evropskih manjšinskih kongresov.

»Deutsches Volksblatt« ostro nastopa proti novi zvezi, češ da se z njeno stvaritvijo družijo nemške skupine v Evropi in da se tako njihova moč hote ali nehote oslabi.

V nedeljo 24. t. m. je izšel drug članek u »Deutsches Volksblatt«, ki pravi, da so jugoslovanski Nemci proti novi zvezi zato, ker je očitno naperjena proti nac.-socialistom.

TRŽAČAN PIERO JACCIA JE PADEL NA ŠPANSKEM

S SMRTJO JE ODKUPIJ GRENH K I GA JE VEDNO PEKEL

»Giustizia e Libertà« poroča, da je pri zadnjih bojih pred Madridom padel na strani takozvanega Garibaldijevega bataljona, ki se bori za virado stranko, tudi nekdanji profesor u Trstu, italijanski pesnik Piero Jacchia.

Profesor Jacchia ni neznan tržaškim Slovencev. Spaj je bil on vodja fašistične tolpe, ki je v hoči od pustnega torka na pepelnico sreda leta 1922 udri u tiskarno »Edinost« in jo grozovito raznelo. Bilo je okoli druge ure po ponoči. Tiskarni so bili že zapustili tiskarno. Tiskarji pa so bili pravkar končali svoje delo in so se zbivali u neki sobi, da u prijateljsem krogu ob kozarcu vina praznujejo pust. Ko je šel tiskarniški sluga po vino in je odprl hišna vrata, je stopil pred njega mladenič in naprl nanj revolver. Za njim je udrla večja skupina fašistov u hišo in se tiho pripilazila u tiskarno in presenetila zbrane tiskarje. Eden izmed fašistov, ki je imel velik nož v rokah, je oklofutal nekoga tiskarja. Tedaj pa je stopil k njemu vodja napadalcev, prof. Jacchia, in ga zamjeral, da je grodo delavce prekalni. Medtem ko so se drugi razpili po vseh tiskarskih prostorih, in tam vršili svoje barbarsko delo, je stal Jacchia na straži pred vrati sobe, v kateri so bili zbrani tiskarji. V vsaki roki je držal revolver. Ničih od prisotnih se ni smel ganiti. Po razdejanju so zapustili tiskarno, ne da bi jih varnostni organi ustavili. Vršila se je sicer pozneje preiskava, toda ničih ni bil pozvan na odgovornost.

Jacchia je očitno v vrsti napadalcev na slovenske domove častna izjema. — Kajti čisto drugi uživajo danes največje časti u materialne dobrine za svojo vandalično postopanje, se je Jacchia ob Matteottijevem procesu odrekal fašizmu in okusil vse tekoče političnega preganjenja in emigranta Avgusta meseca preteklega leta pa je, kljub temu da je bil že

v 54. letu starosti, vstopil med protestoljce, ki branijo Madrid, češ da se mora pokoriti za fašistični greh, ki ni sicer od večari, ki pa ga čim dalje bolj peče. Resnično je opral s sebe fašistični maž u junosko smrtjo u boju proti samemu fašizmu.

ZOPET OBODBE RADI PREKORAČENJA MEJE

Govorca, jan. 1937. — Goriski tribunal je radi nedovoljenega prekoračenja meje obsodil 27 letnega Josipa Konjacića od Mihaela iz Deskel, 26 letnega Ladislava Jakoničića od Antona iz Košane in 28 letnega Petra Šimčića od Antona iz Nabojeta, a bivajočega u Desklad, vsakega na 3. meseca zapore in 2000 lir globe.

Obsojena, ker sta se odtelnila vojaškemu naboru Govorca, januara 1937 (Agis). — Josip Švajgl, star 25 let iz Stanjela na Krašu je bil obsojen na 6 mesecav zapore pogolfo, ker se ni javil u naboru. Radi istega je bil obsojen Anton Feršič star 24 let na 2 meseca zapore

OPĆINSKI NAČELNICI NAREĐUJU SEOSKIM GLAVARIMA DA SAKUPLJAJU PRILUGE ZA GENERALA FRANCA a milicija kontrolira to sakupljanje

Rijeka, januara 1936. Doznajemo da neki općinski podčestati pozivlju službeno na općine seoske glavare i tamo im daju naredjenja da sakupljaju priluge za generala Franka. To moraju da vrše seoski glavari lično i moraju da bilježe svakoga koji je dao. S njima ldu i općinski čuvari kao straža. To se dogodilo u nekim selima Lanišćke općine, a u selu Rašporu je seoski glavlar morao da nosi kutije za sakupljanje trgovcima i gostioničarima s naredjenjem da ih se postavi na vidno mjesto i napomenom da su trgovci i gostioničari lično odgovorni ako u tim kutijama ne bude dovoljno priloga. Kontrolu vrši milicija.

ćine, a u selu Rašporu je seoski glavlar morao da nosi kutije za sakupljanje trgovcima i gostioničarima s naredjenjem da ih se postavi na vidno mjesto i napomenom da su trgovci i gostioničari lično odgovorni ako u tim kutijama ne bude dovoljno priloga. Kontrolu vrši milicija.

KAKO NABIRAJU U ITALJI PROSTOVOJCE ZA ŠPANJOLU

Pismo našega fanta iz južne Italije Ljubljana, januara 1937 (Agis). — Prinašamo izvleček iz pisma, ki smo ga prejel iz južne Italije. U kraških besedah pripoveduje naš rojak o vsem, kar je videl, kolikor je pač moglo vsled razmer zlasti vsled cenzure, opisati. V svojem pismu pravi: — Da bi ti mogel opisati vse kar sem videl in občutil, bi bilo preveč. Moral bi se le pogovoriti. Danes se bom dotaknil le ene izmed zelo važnih stvari, ki ne bo zanimala samo tebe, temveč zanima danes gotovo vse svet. To veš da sem v S... Naš regiment sastavlja vojaštvo iz južne Italije, zlasti iz Sardinije, Sicilije ter Kalabrije. Sem vmes so pomislili nekaj nabornikov iz provinc Tosta, Reke in Vidma. Te su zadnjih sedaj ni mnogo. Že po tem lahko uvidiš kako se počutim med temi južnjaki.

Nekega dne u decembru je komandant regimente sklicao vse vojakove skupaj. Držal je kratke politične nagovore. Pripovjednik je kam je naperjena ostrina svetovnog nasprosta, izbral iz tega dva stranki zastopnici enega in drugoga tabora ter obe okarakteriziral. Potem pa je apeliral na vojaštvo, da naj se pristovoljno javi za španjolu. Javilo se jih je nekaj. Če so že odšli ne vem.

Druge stvari pa veš najbrž već kakor jaz.

Kakor vidimo so po vsej Italiji nabirali med vojaštvom, ki služi ređni rok, takozvane pristovoljce. In jih skušali pridobiti za porbo u španjolu. S tem smo dobili potrdilo o tem iz najbolji izvrsne strani.

PRILOŽILI SMO ČEKOVNE UPLATNICE

pa molimo cijenjene pretplatnike da se s njima posluže i da nam dostave dužnu pretplatu. Oni pretplatnici koji su podmirili cijelu prošlu godinu neka nam dostave barem jedan dio pretplate za tekuću godinu, a oni koji imaju sve u redu neka spreme uplatnice za drugi put.

Već svršava prvi mjesec ove godine, pa molimo cijenjene pretplatnike da to uvaževaju.

UPRAVA »ISTRE«

JUGOSLOVENSKO-BUGARSKI SPORAZUM

U Beogradu je potpisan ugovor između Jugoslavije i Bugarske o vječnom i nenarušivom prijateljstvu. Za Jugoslaviju je ugovor potpisao dr. Milan Stojadinović, a za Bugarsku dr. Georgi Kjossevanov, koji je vrlo svečano dočekan u Beogradu.

Talijanska štampa se do sada suzdržava od svih komentara, jedino bliže neke glasove (rijetke) francuske štampe, koja je zabrinuta radi toga za francuski utjecaj na Balkanu.

Neki njemački listovi pišu tim povodom da će iz sklapanja tog pakta imati koristi Jugoslavije biti više okrenuti na istok i Egjejskom moru i da će time zaizgubiti na Jadranu popustiti.

Sva ostala svjetska štampa pozdravlja sklapanje tog pakta koji je akt od ogromne važnosti za mir na Balkanu i put za srdačnu vezu između dva bratska naroda.

Zašto su fašistički iredentisti protiv sporazuma s Jugoslavijom

U broju od 9. januara zadarski »San Marco« donosi ovaj vrlo karakterističan članak:

»Zagrebačke «Novosti» komentarišu krvave španske događaje i donose jedno mišljenje, koje će vjerovatno da interesuje one, koji iz bližega prate doise Marija Nordia i pravac našeg lista »San Marco« »Novosti« pišu: Što se tiče zasebnih interesa Jugoslavije, iz Egejskog mora se odlično odnose na jednu interpellaciju u Gornjem domu i izvjavili, da su jugoslovenski interesi u toku talijansko-egiptičkog sporazuma bili ispitani i obezbjeđeni. Italija se odlično bilo kakvih ciljeva u Španiji i Maloj Aziji, odlično se bilo kakvog iredentizma na dalmatinskoj obali, jednog riječi: odlično se bilo kakve teritorijalne okupacije na obalama Sredozemnog mora.

Ovaj članak donosi »San Marco« pod naslovom: »Talijanski iredentizam u Dalmaciji i g. Nordov.

FAŠISTA ZAPALIO KUĆU ŠTALU NAŠEM ČOVJEKU

Golac, januara 1937. Jedan naš renegeat zapalio je neke noći kuću i štalu Gojak Antonu zvanom Fražič. Kuća i štala je izgorila do temelja, a i sve što je imao u kući. Tog renegeata, Jurisević Franju zvanog Cepčov, karabinjeri su uhapsili, ali su ga malo iza toga pustili. Jurisević je izjavio, kao što smo obavijestili, da je zapalio kuću i štalu Gojaku radi toga što je Gojak, navodno, velik protivnik fašista i da se kod njega sakupljaju antifašistički elementi.

Gojak nije bio osiguran, pa trpi veliku štetu. U selu se bila povelja akcija da se sakupljaju milodari za pogorogon Gojaka, ali je nekima palikuća Jurisević izjavio da će i one koji budu pomagali Gojaka zadesiti lista sudbina.

Taj isti Jurisević je već pred godinu i pol bio podmetnuo vatru pod četiri kuće naših ljudi, ali ni za taj zločin mu se nije ništa dogodilo, navodno radi toga što nije bilo dokaza.

Sela u Istri bez svećenika

Zejane, januara 1935. Već nekoliko godina mi nemamo svećenika u župi. Više puta smo tražili, ali uzalud. Ove zime je, na primjer, umrla jedna starica u našem selu. Svećenik iz Vodice nije mogao doći radi ružnog vremena, a karabinjeri nisu dozvolili da je zakopamo bez svećenika. Baš nas je ovaj slučaj potaknuo da se sporazumujemo sa Munchima, i da zajedno pošaljemo jednu predstavku na više vlasti tražeći svećenika.

Radi demonstrativnog napuštanja crkve na Novu godinu u Vodicama, pokrajinska vlast kaznjava ljude oduzimanjem zimske pomoći

Vodice, januara 1937. Ove godino je bila slaba ljetina, a i u najboljim godinama Cicarija ne može da daje kruh za sve stanovnike. Mi smo ove godine, radi vrlo slabog ljetine, bili na pravilni molbi, da nam se dađe neka pomoć u naravi.

Molba je sada riješena tako da se najsiromašnijima daje brašno i kukuruz, ali prednja na Rijeci je naredila našoj općini da nam ne smije davati tu hranu besplatno radi toga što je narod na Novu godinu demonstrativno napustio crkvu kada je bio čitan dekret o zabrani našega jezika u crkvi, već da mora naplaćivati od naroda jednu liru i 75 centezima za kg brašna. Narod nije tada htio da uzme tu hranu, nego radi pomanjkanja novaca, a nešto opeo iz protesta na takove odluke. Bojeći se većih nemira, poslali su u naše selo karabinjere, koji su se nastanili u školi u stanu učitelja. Tako smo mjesto zimske pomoći dobili u selo karabinjere.

BLAZNO IZKORIŠĆEVANJE PREMOKOKOPNIH LEŽIŠĆ V ISTRI Hrvatska republika v Istri 1921. leta — Nova vas za rudarje „Arsa“

Italija sama ni imala pred svetovno vojno nobenega pomenbe „vrjednega ležišča premoaga, ako ne u poštovanju“ manji vrednena lignita. Radi tega je od zaključku svetovne vojne s posebnim pohlepmo gledala na trboveljsko premoagokopno ozemlje. Zadolvoliti pa se je morala z razmeroma skromnim ležiščem premoaga ob Raši v jugovzhodni Istri, ki pa v prvotni dobri radi svoje kakovosti ni bil posebno cenjen. Če je bila Italija zadovoljna s pridobitvijo raške doline, se niso razveselili novega gospodarja domači delavci. O tem pričajo dejstva, da je

v prvi polovici 1921. v Krapini obstajala prava hrvatska republika, v ozemlju raškega premoagokopnika katero so Italijani mogli zatrepi le z močno vojaško silo. Rudarji so se bili polastili vse oblasti v vsem ozemlju. Zasedli so vse dohode, v rudnike, vsa poslovanja, skladišča in urade premoagokopne družbe. Postavili so oborožene straže na vseh cestnih križiščih in tako nadzorovali vse ozemlje do Lindara. Organi okupacijskih oblasti so se smeli kretati v tem ozemlju le s posebnimi propusnicami hrvatskih rudarjev. Ko je v onih dneh vojaško oblast s pomočjo fašistov zatrija »revolucije« v Krtici, je italijanska vlada pod pritiskom nazinskega fajla poslala tudi nad »Labinsko republiko« vojaško silo. Po končnem so se bližale pelotne čete, njim se je pridružil močan oddelček financiarjev s strojnimi delci pod poveljstvom polkovnika Barberia. Od morske strani pa sta priplule v Raško drago dve vojne ladji. Manjša ladja, namreč torpedni lovec »Stacco« je tudi pristala in izkrcala večje število mornarjev. Po ljudem boju, ki je zahteval na strani rudarjev tri, na strani vojakov pa dve smrtni žrtvi ter veliko število ranjenecv je vojaštvo zasedlo rudnike.

Po začetku vojne z Absenitjo je Italija

sprisko sankcij, ki so ji skoró popolnoma zaprili uvoz premoaga, posvetila posebno pažnjo premoagokopom v labinskem okolišču, da bi tako tudi glede premoaga dosegla popolno avtariho.

Prvič so začeli kopati premoag v labinskem okolišču leta 1926, toda o sistematičnem izkoriščanju teh ležišč smemo govoriti šele po letu 1937, ko so prešla v last »Priviligrane jadranske družbe za Istru in Dalmacijo«. Nov razmah je prineslo leto 1931, ko je tudi raške premoagokope prevzela Trboveljska družba. Po svetovni vojni se je storila nova družba pod imenom »Società anonima Arsa«. O razmahu premoagokopa pričajo najboljša števila rudarjev: leta 1868. jih je bilo 500, leta 1900. 1500, danes pa že okoli 5000.

Leta 1935. je znašala letna produkcija 300.000 ton, v drugi polovici 1936. so kopali že povprečno po 60.000 ton na mesec in sedaj zovorijo že o 100.000 ton na mesec. Z novo opremo in stroji, pa imajo rudniki sedaj kapaciteto letno 3 milijone ton.

Važnost raških rudnikov je hotel še posebno poudariti sam Mussolini s svojim lanskim obiskom.

Njegov obisk je veljal tudi novi delavski vasi, ki se je tedaj že gradila in bi naj nudila sreho kakim 4000 rudarjem. Vas bo imela okoli sto hiš, ki stoje vse ob cestil v dolžini enega kilometra. Skoro vsa poplonja so že pokrita, v nekaterih so že stanovale, slavnostna otvoritev pa bo šele pomači.

Z novo naselbino pa se je zgodil neljub incident. Ko je bil lani Mussolini v snuščio se vasi, jo je krstil za »Liburnio«; kakor so tedaj tudi premoag splošno imenovali liburnijski premoag. Pa se je oglasil Camillo de Francescisi in z dolgim člankom v »Popolu di Trieste« dokazeval, da se utegne s

tem izrazom poudarjati, da »Labin« in Plomin ne spada k Istri in s tem Italiji, temveč da tvoriča še vedno bistven del Liburnije, kakor za časa rimskega imperija. Po njegovem mnenju pa Liburnija ni bila nikdar Istru in radi tega tudi ne Italija. Istrskim Italijanom da je bilo ime »Liburnija« vedno sovražno in tuje. Radi tega da so si omislili tudi novo ime za raško pokrajino »Carnaro«. Zato je de Francescisi nastopil proti imenu, ki se je dalo novi naselbini, in tudi proti označbi »liburnijski premoag« za črni premoag, ki se koplje v raški dolini. S svojim predlogom je imel očitno uspeh kajti, ko si je letos sredi januarja ministar za korporacije Lantini ogledal premoagokope v Istri, ni obiskal nove vasi »Liburnia«, temveč vas »Arsa«.

Kakor kaže, pa tudi ležišča na Labinščini ne zadoščajo še potrebam Italije. Radi tega iščejo tudi po drugih krajih Istre morebitne premoagokopne plasti. Posebno aktivna je v tem pogledu A. C. I. (Azienda carboni italiani), ki preiskuje obsežnejša pas pri Sijeholm med Portorožem in Kaštelom, Raziskovanje, ki se vrši z najmodernejšimi pripravami, je prejetirano za dobo najmanj dveh let. Bajc so dosedajni rezultati dokaj povoljni. Tako vsaj so pričali ministru za korporacije, ki si je ogledal tudi te naprave.

Poleg tega so začeli na novo, toda takrat zelo širokopotezno, raziskovati premoagokopna ležišča okoli Rodika. Tudi na ozemlju okoli Plomina so že na več mestih navrtali zemljo. Težko je že sedaj soditi o uspehu. Že pred vojno je bil marsikateri pozivnik, toda skoró vsi so se končali dokaj žalostno. Medtem pa so tehnična sredstva napredovala in Italija ima spričio dejstva, da so to skoro edini njeni premoagokopi, največji interese, da jih izkoriščajo. Morda bo tudi v tem primeru obveljal naš izrek »Sila kola loml«.

GORIŠKA KVESTURA STALNO ZASLEDUJE NAŠE LJUDI Polde Kemperle, bivši urednik »Goriške Straže«, je stalno zasledovan

Gorica, januara 1937. (Agis). — Znano je, da goriška kvestura stalno zasleduje slovenske inteligente v Gorici in okolici. V zadnjem času se opaža, da je v svojem zasledovanju intenzivnejša in da je postrila postopanje proti našim ljudem, kar dokazujejo tudi različni dogodki. Marsikaj slučaj opravičujejo tako, da mečejo krivdo na neuradne osebe in jih pripisujejo privatni inicijativi, vendar jim tega nihče ne verjame. Med številnimi drugimi našimi ljudmi v Gorici je stalno zasledovan tudi bivši urednik »Goriške Straže« Polde Kemperle.

Pred kratkim ga je obiskal oče, priletel

možakar, ki je prišel iz Tolminskega po opravkih v Gorico. Pri odhodu ga je Kemperle spremil do postaje. Ko se je od njega poslovil, so starčka obkolili polkolesni agenti in zahtevali od njega pojasnila, zakaj se druži s tem nevarnim človekom. Starček, ki ma zra Italijansko, je s težavo ugotovil kaj hočejo od njega, se razburil in jim povedal nekaj krepkih in poštenih, deloma v slovenskem, deloma v nemškem jeziku tako, da so ga končno pustili, da je odpohtoval proti domu. — Tako je pri nas! Kmalu ne bodo več smeli starši obiskovati svojih otrok in obratno, ker je postopanje italijanskih oblasti napram našim ljudem vsak dan bolj neznosno.

STRAHOVANJE LJUDI V VREMSKI DOLINI

Po zgradbi nove karabinerske postaje je pričelo tudi med nami nasilje

Postojna, 15. januara 1937. (Agis). — Kakor je znano so lansko leto zgradili tudi v Britofu, v Vremski dolini, krasno karabinersko postajo. To zgradbo so blagoslovili z velikim svečanostmi, ki se jih je moralo udeležiti vse ljudstvo. Po tej svečani blagoslovitvi pa do danes se je izvršilo v zvezi s tem, v doslej razmeroma mirni dolini, že mnogo nasilj, ki so jih zagrešili karabinjerci. Že v kratkem času odkar so tu, so mnoge ljudi precepili zaprti in jim na druge načine zagrešili že marsikakšno urico v tem težkem življenju. Do sedaj so ljudje mirno lovili ribe in nihče jih ni motil.

Odkar so pa tu karabinjerci, slede dan za dnem vsiljuje tega težke kazni in pretepanja. Ljudje so nekoliko preplašeni radi takih postopkov. Tudi po hišah radi stajiko s pretvezo da iščejo jajca, v resnici pa iščejo žganje, caharin in silčno. Bajc je nekdo ovadil da ljudje kuhajo žganje, kar je v Italiji zelo strogo kaznjivo. Ljudstvo se zelo zgraža nad izdatelj in samo iščejo pravega krivca, da se maščujejo, ker jim brez potrebe prizadeva silčnost. Zgodilo pa se je tudi, da so bili sami karabinjerci ugnani od ljudi, in so često skupili marsikako bunko, ker so vtilkali nos kamor jim ni bilo treba.

STROGE NAREDBE O SASTAJANJU U ISTARSKIM SELIMA

Vodice, januara 1937. U vezi poslednjih dogodajda kod nas i u budnjehna koje vlada radi sakupljanja dobrovoljaca i novaca za Španiju, kao i radi lhbacivanja našeg jezika iz crkava, prefektura je izdala stroga naredba, našem seoskom starješini da ne smije sazivati ljude na nikakove dogovore bez dozvole. Do sada je seoski starješina mogao sazivati ljude na razgovor radi seoskih poslova, ali sada neće to smjeti ako ne budu karabinjerci prisutni. Neki dan je policijski komesar iz Podgrada pozvao nekoliko vidljivijih ljudi u gostionu kod Hrvatina. Počeo ih je ispitivati zašto su takovi protivnici fašizma, a na to mu je jedan seljak, Ribarić Ivan zvan Lik, izjavio da narod nema kruha i da je zlo da gore ne može biti. Na to se komesar razljutio i vikao na ljude da im ni u Jugoslaviji ne bi bilo bolje, a na to mu je jedan izjavio da u Jugoslaviji ne bi bili

buraci kruha gladni. Tog čovjeka su uhapsili na leu mjestu, ali su ga malo iza toga pustili.

ZASTO SU BILI 9 MJESECI U ZATVORU BRACA STENBERGER I VRBEC ANTON

Vrbovo, januara 1937. Lajnske godine smo bili javili o hapšenju braće Andrije i Josipa Stenberger iz Vrbova i Josipa Vrbeca. Oni su se sada vratili iz zatvora. Bili su zatvoreni cijelih devet mjeseci radi toga što su, lajske godine na Rijeci kod mosta bili prisutni kada je jedan mladić iz Istve utekao preko mosta i pri tome udario jednog brigadirja koji mu je to htio sprječiti, tako jako, da je brigadir pao okrvavljen na zemlju. Oni su, navodno, to pričali naokolo, pa su radi toga morali odsjediti cijelih devet mjeseci u zatvoru.

Urbani se krvavo ruga...

FRANCESCO BEVK

I MORTI
RITORNANO
(MRTVI SE VRAČAJO)

1936

UNICE EDITORIALE GORIZIA - GORIZIA

Poznatij Umberto Urbanac—Urbani napisao je u »Piccolo della Sera« prikaz talijansko-slovenskoga rječnika Andričević. Na jednom mjestu toga rječnika kaže Urbani:

»Slovenski jezik govori jedva 2 milijuna stanovnika, ali so taj jezik ponosi sa svojim literaturom i kulturom starom nekoliko stoljeća.« A dalje kaže ove karakteristične riječi:

»Može se kazati da su Talijanci uzeli pod svoje okrilje taj mali slovenski narod i direktno su pridoniojici razvijanju njegove kulture«

Šta misli g. Urbani, što su to pridoniojci Talijani razvijanju slovenske kulture? Možeš škola? Možeš kulturna društva? Ili Narodne domove?

A možda novine: Edinost, Gorišku Stranu itd.

Na pitamo dalje. Donosimo, za sta pitanje zajedno slika naslovene strane slovenskog romana Franca Beška.

HOČEMO DUČEJA NA KRAS«
Tako so naveli naše otroke, da so upili o prilici lakozovane »bejance, ki naj bi bili »liklauz« in to so delili po šalah danosa. V nekaterih vaseh so je udeležili »remonji« tudi prosluli tajnik fašista za Trzansko Grazioli in osebno delil darove. Tako je v Trzabih in Gradopi bil sprejet od slovenskih otrok z ital. zastavicami in ki so polt italijanske pesmi ter recitirali italijanske verz. Zadržalita se je Graziolitu in na njem Dučeju v imenu mater neke Valerija Gregorija (Gregorič). Deliti so otrokom predosem sladakrije, pa tudi nekaj oblačil. — Agis.

PISMO IZ PULE O POMERU I POMERCIMA; O »SKUTARIMA« I ALFREDU SASEKU I JOS NEKIM STAVARIMA

Pula, januara 1937. — Kada je ono pred jedan decenij bio u Pomeru izbio onaj veliki rat između porodica »Skutare« i ostalih porodica u Pomeru, bila je tome kriva smrt pok. Matesine, ondašnjeg općinskog delegata. Pomeri su se bili odjedini tiranji »skutarske« despotizma i zajednici zahtijevali od puljskog načelnika, da im po smrti tog starog despotu dade svog zastupnika iz neke druge porodice.

Da se ne upuštamo u ondašnje plemićke izmeđuju tih porodica, puljski načelnik je bio udovoljio želji zahtjeva i za svog općinskog delegata za Pomer je bio imenovao nekog »Tonelue« iz Pomer. Eto ti rata u Pomeru. Dva fašista su se bila pojavila u Pomeru. Stari fašisti pok. Matesine i novi fašisti gosp. »Tonello«.

»Kavaljere« Zuceon, sin pok. mulikaše, Matesina, da so njihovu porodica opet dopuna vlasti, optužio je fašiste gosp. »Tonelue«, da su oni »Jugoslavani i pod formom fašista osnovali neku vrstu jugoslavenske etnogeneze. Za vrijeme nozov fašista, koji su trajao nekih šest mjeseci, lokalni i. gostionica prijajniog fašista (kojo su vlasnik djeca pok. Matesine), bila je od strane Pomeraca bolkovirana To je peklo najviše porodice »Skutare« i povodom tog bojkota je bio izbio taj rat. S im latinzi izjavama »Skutare« su se dotrpali opet svoje vlasti.

Izgleda, da će kroz nekoliko dana-budući u Pomeru ponovo revolucija. Duhovi su u ovakvoj revoluciji, kojom u Pomeru će biti svatko namu protivnik.

Ta revolucija će proterovati osnutak »Dopolavora« u Pomeru. Kad bi se to »Dopolavoro« osnovalo kod »Skutare« porodice, stvar bi bila jasna kao sunce. Ali se to drugo osniva kod Italijana Zuceona (Cafinoga), a snabdjevanje će to »Dopolavoro« hranom i vinom šestrna Radislavova, koja ima u Pomeru vinolobe i trgovinu iestnog i eto »znovu bojkot za »Skutare«.

Kako će to izgledati kavaljere Zuceon, branilac onaj Zuceon, koji je u vrijeme fašističke revolucije, bio u Pomeru, koji je hrvatske škole pok. Ladavca u tamno podzemlje i prisilio ga da mu ljudi oplate. Što će na to njegov brat učiniti, znajući da je to nekog jugoslavenskog društvo dok ga rastore — i sve u svoju vlastitu korist.

»Dopolavoro« u Pomeru će se zvati »Alfredo Sašek«, Alfredo Sašek je bio fašista i k tomu još i žrtva. Ubijen su ga u Puli, Taj Sašek je nekada šetao kroz puljski korzo crvenom vrpcom na stapu. Kasnije je od crvene stvorio crnu i svršilo je kao languska dšija i izazvao ubijen je. U času kad su ga ubili imao je slučajno crnu vrpču i crnu košulicu i tobože postao — žrtva.

Pri svečanom otvorenju i kulturna ustanove će gosp. Bergami iz »Taranta koji je sada ožmjen u Pomeru. (inače kažnjavan više puta za krivdu i osudjivan na prisiljan rad), održati svečani govor. Trebalo bi da tom zgodom iznese mišljenje na viđelo svoja djela, a i djela Alfreda Sašeka. A kada bude išao propagirati, osnivanje još nekog »Dopolavoro« po shema na Fijšini, nekog »tenese i djela Mije Oravica iz Valura, koji je također »žrtva« poput Sašeka, i kojemu je posvećena škola u Lohorici. A i poneti »Dopolavoro« će nositi »slavno ime Mije Oravica«.

Zuceoni, Sašek, Bergami, Oravici — oni »odgađaju« našu odluku. Oni su primljeni i vodje. Ali — ali — »iz vražjevo jaja ne može izad nikad bozi peteć«, kaže stara pomerska poslovica.

SLOVENSKIM FANTOM JEMIJEJO IZKAZNIC FASISTIČNIH ORGANIZACIJA.

Gorica, januara 1937 (Agis). — Fašistično tajništvo je odvelo legitimne fašistične stranke sledećim našim mladenčim u Goricki pokrajini: Arčonu Viktoriju iz Gorice, »ker ne posjeduje lastnosti ki sastavljaju tradicionalne fašistični duh«. Starcu Avgustu iz Štanjele, »ker je sovrazen režimu in Italije, Jugu Vengiliju iz Gorice, »ker je arrogant, nepoštovan in brez discipline, Mervicu Oskariju, »ker ni plaćal članarine, »kerav bi loj lahko, ter se je poleg tega slabo opravilice, Mozetčilu Viktoriju »ker ni plaćal članarine, Gnetu Edvardu iz Vlpave, »ker ni razumel nalog državljanu, zlasti ne fašista«, Modriranu Mateju iz Komna iz istih razlogov itd. Prepričan smo, da tem mladenčim ne bo mnogo žal za to, ker so zgrabili izkaznice vsled prestopkov ki so jim napravili.

TEŠKO EKONOMSKO STANJE U ITALIJI

Rim, 18 januara. Tajnik fašističke stranke upravi je okružnicu svim pokrajinskim i celima stranke u kojoj poziva da postane kontrolu protiv svih trgovaca, industrijalaca i kućevlasnika, koji se ne pokoravaju odredbama o odredjenju cjenja — pa — da — pri tome. osobito pripaze kako bi cijene živežnih namirnica koje su u posljednje vrijeme poskočile zbog toga što se mnoge od tih namirnica koje se uvoze iz inozemstva bile održane na onoj visini, koja je nepodnošna konzumentima.

Obupen položaj našeg kmeta

Tihotapstvo — socijalno in gospodarsko zlo obmejnih krajev

Postojna, januara 1937 (Agis). — Obmejno časopisje dan za dnem prináša cele stolpce o velikih kaznih izrečenih nađ tihotapci. Tako se je pojavilo to vprašanje za obmejne kraje, ki žive v zelo velikem pomanjkanju, kot veliko zlo v vseh ozirih. Sicer je res, da se je tihotapstvo ob meji od nekdaj vršilo povsod in da tega ni mogote popolnoma nikjer zatreči, toda pomen, ki ga ima v tem slučaju je treba razlagati popolnoma drugače. Tihotapstvo je zajelo skoro vse sloje ob meji, ter postalo je večino ljudi nov vir zaslužka. Skoro nemogote si je predstavljati, da bi človek ob meji iskal rešitve iz obupnega gospodarskega položaja na drug način kakor s tihotapstvom. Vse posledice v moralnem, v socialnem in v vsjojem oziru, ki izvirajo iz tega se danes se ne dajo popisati. Omenimo le lahko, da se pečajo s tem tihotapstvom ne le starejši,

ampak da se poslužujejo tudi mladoletnikov in celo otrok za tako nevarne posle. Na drugi strani pa oblasti začirajo to pojavu popolnoma napačno s tem, da ljudi kaznujejo z denarnimi kazni, ki gredo v tisoče lir ter jih s tem neposredno silijo, da se zopet vržejo v tihotapstvo če hočejo plačati denarne globe. Zlasti so prizadeli kraji okoli Idrije, kjer vjamajo največ tihotapev, pa bodisi Italijanskih ali jugoslovanskih državljanov. Zlasti mnogo žensk iz obmejnih krajev se peča s tihotapstvom in je med aretiranci relativno največ žensk ter starejših možkih, ki ne morejo opravljati kakih težjih gospodarskih del, ter so tudi oblastem manj sumljivi. Problem tihotapstva je za naše ljudstvo izredno težak in treba bo iskati rešitve iz njega, ki mu je na fašizem ne more dati. Potrebno so temeljite spremembe v gospodarskem, političnem in socialnem pogle-

du. Vsega tega pa od fašizma nismo in nikdar ne bomo pričakali. Saj je dosežaj dela le na to, da nas s svojo imperijalistično politiko popolnoma uniči, nam je odvzel lepa polja in gozdove za utrabe, nas obdavič do skrajnosti, ter nam onemogočil splon vsako gospodarsko gibanje.

ŠTEVILNE ARETACIJE RADI TIHOTAPSTVA

Postojna, januara 1937. (Agis). — Pri Godovčicu so bili aretirani ker so prekoručili mejo radi tihotapstva: Ana Čuk, Marija Čuk, Marija Habe in Ana Habe, Antonija Leskovec in Antonija Mikuš, Ivana Nagode in Ivana Rupnik, Josipina Šuligoj, Alojzij Kolarik, star 64 let in Franc Dr. star 38 let pa sta bila aretirana na cesti Grahovo. Alojzij Križič iz Hotedersice je bil prijet pri Gručah ter je jugoslovanski državljan.

VELIK UDAREC ZA NAŠE KMETE V OKOLICI CERKNEGA

Zaplamba ogromnih množin suhih sliv

Sv. Lucija, januara 1937 (Agis). — Naši kmeteje preživljajo težnje čase. V tej splošni krizi si pomagajo kakor vejo in znajo, da preživljajo sebe in svoje družine. Domača zemlja jim ne da toliko, da bi se prehranili četudi delajo trdo in obdelujejo vsak rodovitni košček zemlje. Veliki davki in druge dajatve jih tako obremenjujejo, da jih silijo za zaslužkom. Zaslužke je danes zanje zelo redek in če je, je majhen, zato se bavijo s tihotapstvom iz Jugoslavije. Na drugi strani pa jih draginja živil in vsakdanjih potrebščin sil v to, da si jih nabavljajo na jugoslovanski strani. Obenem tudi tihotapje z živili, kar je sicer zvezano z velikim rizikom, mnogokrat pa tudi življenje tihotapca postavljeno na kocko. Letošnje jesen so nab-

bavljali v Jugoslaviji, deloma z vednostjo obmejnih stražnikov, deloma za hrbitom teh, suhe slive, jih prodajali ali pa hranili doma in počasi pošiljali naprej v notranost. Tihotapstvo s slivami je zavzelo baje zelo velik obseg. Nekega dne so po nalogu oblasti ustavili in pregledali vse tovorne vozove na cesti iz Cerknega proti Sv. Luciji. Zaplenili so ogromne množine suhih sliv, ki so bile ali prehitobajpljene čez mejo ali nabavljene predpisnim putem, ter jih odvezeli lastnikom. Vsa posredovanja, prošnje in dokazovanja so bila zaman. Zdi se, da je bil ta ukrep izdan na neko ovadbo. — Naši kmeteje so pri tem utrpeli veliko škodo, zlasti nekateri, ki so vložili v blago vse svoj težko prislužen in prihranjen denar.

NEMSKA REVILJA »DEUTSCHE ARBEIT« POROČA O PREGANJANJU JUŽNOTIROLCEV

Značilno za razmere, v katerih živi nemška manjšina v Italiji, je naslednje poročilo, ki ga prináša nemška revilja »Deutsche Arbeit« iz Prage v svoji januarski številki:

»Več. listov je v zadnjem času objavilo vest, da je zasebni pouk nemščine na Južnem Tirolskem formalno sicer strogo prepovedan, da ga pa oblasti vendar na hitem dopuščajo. Ta vest nam odgovarja resnici, pač je res, da oblasti slejkotraj preganjajo vsako poučevanje nemščine na domu. Nova odredba, ki je izšla v maju leta 1934 in ki naj bi bila prinesla olajšave v tem pogledu, ni prinesla nikakega zboljšanja, marveč se je položaj celo poslabšal, kar dokazuje dejstvo, da so kazni, ki so bile odmerjene v tem času radi nepooblaščenega pouka nemščine, znatno bolj stroge. Dočim so prejšnja leta italijanske oblasti kaznovalle takšne prestopke z globami v znesku 50, 100 ali največ 250 lir, je sedaj najmanjša kaznen globa 1000 lir. Kolikor je znano, so bile v letu 1936 kazni naslednje:

Leitner Jožefa v Vilmösu (20 aprila 1936), globa 2075 lir; Spechtenhauser Zita v Brunecku (20 aprila 1936), globa 1000 lir in dve leti policijskega nadzorstva; Brugger Lovrene v St. Lorenzen (30 aprila 1936), globa 1000 lir; Faodler Marija v Deutschneufenu (30 aprila 1936), glova 500 lir in dve leti policijskega nadzorstva; Menardi Antonija v Malst (v početju 1936), tri tedne zapora. Leitner Jožefa je imela, ker ni mogla plačati globe, odsedeti 2 meseca in 4 dni zapora.

Ugotovivše nemške revilje so zanimivo in poučne, ker dokazujejo, kakšne koristi in ugodnosti je prineslo nemški manjšini in Italiji zblizljanje in večnotno prijateljstvo med Italijo in Avstrijo, odnosno v zadnjem času politično odločevanje in prijateljstvo med Italijo in Nemčijo.

PREMETSINA KOD MAJKE POKOJNOG IVANA JURISEVIČA

Vodice, januara 1937. Kod majke pokojnog Ivana Juriseviča kojega su na onako divljački način bili ubili u trčanskom zatvoru 18 novembra 1933, izvršili su ovih dana premetsinu tražeći pisma od drugog sina iz Jugoslavije. Nisu joj ništa našli, nego u ugru jednog rupca zamotanih 20 srebrnih jugoslovanskih dinara. To su joj odvezeli i nisu joj vratili usprkos toga što ih je plaćati molila da joj to vrate, jer da joj je to draga uspomena.

RATNIČKA MANIFESTACIJA TALIJANA U SPLITU

U prostorišama talijanskog konzulata u Splitu predao je talijanski konzul, 5 januara, svim splitskim dobrovoljcima u abesinskom ratu društvene legitimacije Udruženja ratnih dobrovoljaca iz svetjskog rata.

NOVA HIDROELEKTRIČNA CENTRALA OB SREDNJI SOČI

Trst, jan. 1937. — V Juljski Krajinji so bile dosej samo manjše električne centrale, in sicer toliko kalorične kakor hidroelektrične. V glavnem pa so obavljale in dobavljale se vedno Juljski Krajinji električno energijo velike centrale ob hudourniku Cellina in ob reki Pavi. Sedaj pa je Jadranska električna družba (Soča) dobila dovoljenje, da zgradi prvo veliko hidroelektrično centralo ob srednjem toku Soče. Ta centrala bo le prva izmed več central, ki so projektirane ob Soči med Kobaridom in Gorico.

Za novo centralo bodo zajezili Sočo pri Selu južno od Sv. Lucije, centrala sama pa bo stala v Doblarju. Višinska razlika bo znašala okoli 50 metrov. Ob jezu se bo stvorilo jezero, dolgo kakih 8 km, ki bo držalo prilžno 9 milijonov kubnih metrov vode. Cel tega umetnega jezera se bo odtekalna voda po podzemskem predoru, dolgem 4 km, do centrale v Doblarju. Računa se s tem, da bo lahko odtekalo po cevi do 90 kubnih metrov na sekundo. Turbine, ki bodo izkoriščale vodni padec, in generatorji bodo pod zemljo. Instalirali bodo tri turbo-generatorje z efektom 50 tisoč konjskih sil. Transformatorska kabina bo na prostem. V njej se bo prvotna napetost 8 tisoč voltov povišala na 130 tisoč voltov. Nova centrala se bo združila s prej imenovanimi centralami ob Cellini in Pavi kor po obnavljanju tok predvsem za elektrifikacijo železnice.

S pripravljanim delom so že pričeli v juliju 1936. Sedaj se vršijo pogajanja s posestniki zemljišč ob Soči od Bela do Doblarja. Računa se s tem, da bo delo trajalo tri leta in da bodo zaposlili do 4000 delavcev. Stroški so preračunjeni na 45 milijonov lir.

ZARADI ČITANJA SLOVENSkih ČASOPISOV POZVAN NA ODGOVOR

Gorica, decembra 1936 (Agis). — Iz Šempasa poročajo, da je bil pred kratkim Ratič Franc, doma iz Šempasa pozvan ob oblasti, da se zagovarja zaradi čitanja slovenskih časopisov. Ratič je bil lansko leto konfiriran, ki je po zadnji amnestiji prišel domov. Odkar je doma je stalno izpostavljen nadzorstvu znanega fašističnega župnika in svojega nekdanjega sošolca v Tolminu Pellicona, doma tudi iz Šempasa. Pellicon je znan zaradi svoje naklonjenosti italijanskim oblastem, in je že od vsega začetka v njihovi službi. On je kriv tudi Ratičeve konfiracije, poleg tega pa še brezštevilne drugih podlih dejanj. Zato se ga vsi domačini in okoličani izogibljajo in sovražijo zlasti odkar se je raznesla vest, da je pri oblastem je v nenosti. Da bi si pridobil predšnje zaupanje in naklonjenost Italijov, od njega so bili vneto slika za možnost novih in zasleduje zlasti one ljudi, ki ve da so zapisani pri oblasteh y črno knjigo.

MALE VESTI

— V Trstu je bila otvorjena z velikimi svečanostmi nova rafinerija nafte »Aquila«. Zgrajena je v Zavljah.

— V Čičariji so odkrili 15 novih podzemskih jam, z globino od 20 do 160 metrov. Vseh je do sedaj odkrilih v naših krajinj 3416 podzemskih jam.

— Profesor Urbani Umberto je izdal v Zadru novo delo o jugoslovanskih plicih pod naslovom: »Scritori Jugoslavia«. V njem so kritike o Prešernu, Zupančiču, Treslicu Pavličicu (Finis reipublicae), Boži Lovriču, Milošu Crnjanskemu (Lámoro in Toscana), Nedeljku Subotiču (sul coil di Roma).

— V St. Vidu pri Vipavi je bil postavljen za tajnika fašista Comelli (Kornelj) Pavel.

— Med Prvotino in Volčami se ukraldi neznan cel 80 m telefonske žice. Vendar pa se zdi, da gre tu za sabotažo.

— V Trstu bodo zgradili posebno palačo za javna dela. Temeljni kamen je postavil v nedeljo sam Cobolli-Gigli, ministar dela. Važno je poudariti, da se v naših krajinj grade največ javne zgradbe vojaškega značaja.

— Dominika Krvatina iz Dragonje kod Labina napala su noću tri nepoznata čovjeka i zadala mu teže ozljede. Morao je biti prevezen u bolnicu u Pulu.

— »Berliner Tageblatt« uvjerava da je u Abesiniji saču ostalo svega 20.000 talijanskih vojnika bijeloc, 40.000 vojnika mrke krože i 120.000 radnika, koji istovremeno vrše službu milicionara.

— Učenicama osnovne škole u Opatici poslao je maršal Graziani svoju sliku s potpisom.

— Ras Sejum se nalazi u Opatici. Posjelo je Rijeko i Sušak. Možda će izvući iz toga kakovu pouku?

— U Gručici je umro Josip Tumpić u dobi od 102 godine. Ostavio je šest sinova i 64 unuka.

— Omladina narodnih manjina u Njemačkoj dobit će posebnu organizaciju u redovima hitlerovske omladine — Hitlerjugend.

— Fašistički listovi pišu da je u Abesiniji pronađeno zlato, srebro, platina i mnogi drugi minerali.

— U Jemenu je uhapšena talijanska naučna arheološka ekspedicijska pod optužbom da je izradjivala vojne geografske mape i da je vodila političku akciju protiv jemenske vlade.

— Mussolini će posjetiti u martu gradove sjeverne Italije. Za vrijeme boravka Mussolinija u Veneciji održat će se veliki skup talijanskih ribara za Jadranu.

— Göring je tražio od Mussolinija da pošalje 80.000 talijanskih i njemačkih vojnika generalu Francu, javlja engleska štampa, ali je Mussolini to Göringovo traženje odbio.

— On, Bastie, inspektor za fašije v inozemstvu, je prišiel v St. Sebastian in Irun. Časopis pravilo, da je bil sprejet od domačega ljudstva z velikim navdušenjem. Ne pišejo pa, koliko je med temi navdušenci fašistov iz Italije.

— U ponedjeljak prije podne stigao je u Švicarsku tajnik fašističke stranke Šarance da dođe u dodir sa švicarskim fašističkim organizacijama.

— Radiostanica će se obnoviti u Sušaku. Ne treba posebno ističati važnost te stanice, ako bude zalist osnovana.

